

KOMUNIKACJA GRAFICZNA W STRATEGIACH ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

GRAPHIC COMMUNICATION IN DEVELOPMENT STRATEGIES OF VOIVODSHIPS

Agnieszka Zimnicka
dr inż. arch.

London Borough of Croydon
Planning and Environment Department, Spatial Planning Team
Londyn, Wielka Brytania¹

STRESZCZENIE

Strategie rozwoju terytorialnego, zgodnie z zasadami rozwoju regionalnego powinny być formułowane na zasadach partnerstwa społecznego. W praktyce oznacza to, że dokumenty te powinny być formułowane w sposób prosty i klarowny oraz wprowadzenie zróżnicowanych środków przekazu. Samorządy w Polsce stopniowo dokonują zwrotu ku zwięzłej komunikacji planów, jednak rola przekazu graficznego jest marginalizowana. Tymczasem ilustracja jest bardzo skuteczną formą komunikacji i instrumentem kształtowania polityki rozwoju.

Słowa kluczowe: strategie rozwoju, planowanie rozwoju, polityka rozwoju, partycypacja społeczna, komunikacja społeczna, przekaz graficzny w urbanistyce

ABSTRAKT

Development strategies, according to regional policies, should be based on community partnership. In practice it means that documents should be simple and comprehensible, also through application of various communication methods. Local Authorities in Poland gradually evolve towards concise development plans, but a role of graphic expression is marginal. However illustrations are very effective form of communication and influencing development policies.

Key words: development strategies, development planning, development policy, community involvement, communication, graphic expression in urban planning

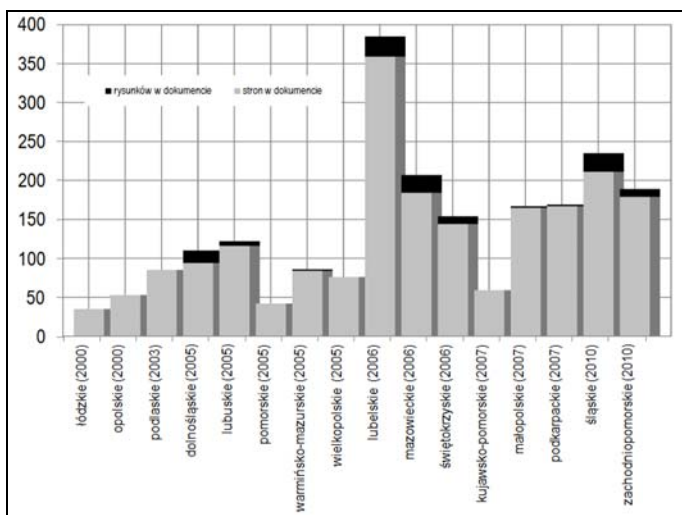
---

¹ Zatrudniona: London Borough of Croydon, Planning and Environment Department, Spatial Planning Team oraz Zakład Urbanistyki, Planowania Regionalnego i Zarządzania, Wydział Budownictwa i Architektury, Zachodniopomorski Uniwersytet Techniczny – obecnie na urlopie bezpłatnym.

1. KOMUNIKACJA SPOŁECZNA W PLANOWANIU ROZWOJU

Strategie rozwoju, według zasad prowadzenia polityki rozwoju Unii Europejskiej² powinny powstawać między innymi zgodnie z zasadami partnerstwa społecznego. W przypadku strategii krajowych, regionalnych i wojewódzkich mówimy przede wszystkim o konsultacjach instytucjonalnych, które w zakresie konsultacji społecznych obejmują organizacje pozarządowe i inne organizacje pożytku publicznego. Na poziomie gminy planowanie rozwoju przebiega z możliwością bezpośredniego udziału mieszkańców. Ze względu na ogromne zróżnicowanie wiedzy i doświadczenia między uczestnikami procesów planowania, dla skutecznej dyskusji nad projektami dokumentów oraz ich późniejszej realizacji potrzebna jest więc przejrzystość i prostota komunikacji w strategii.

Niestety, forma opracowań często pozostaje bardzo trudna w odbiorze i hermetyczna ze względu na stosowany język oraz wielkość opracowań. Demokracja planowania rozwoju w teorii promuje zwięzłe i klarowne formy przekazu treści. Przekaz graficzny informacji, testowany wielokrotnie na wolnym rynku, jest sposobem komunikacji spełniającym te warunki. Dzięki zastosowaniu grafiki, a w szczególności diagramów mapowych, procesy podejmowania decyzji w zarządzaniu i prowadzeniu polityki na danym szczeblu samorządu mogłyby być bardziej przejrzyste i w większym stopniu związane z konkretnym potencjałem lokalnym. Podstawowe cele zastosowania grafiki to (Forester, 1989): wspomaganie podejmowania decyzji, możliwość filtrowania zagadnień oraz możliwość wpływania na percepcję odbiorców. Potencjalnie więc mapy powinny znaleźć się nie tylko w warsztacie profesjonalnym kartografów i urbanistów, ale i w obszarze zainteresowania polityków i administracji samorządowej.

Ryc. 1. Zależność między czasem uchwalenia strategii rozwoju województwa a jej objętością i zawartością ilustracji. Źródło: A. Zimnicka

Fig. 1. Dependence between the time of adoption, size and number of illustrations in regional strategies. Source: A. Zimnicka

Od 2006 roku rośnie objętość strategii wojewódzkich, przy jednoczesnym wzroście popularności ilustrowania zagadnień w nich zawartych. Wniosek z tego, że grafiki nie zostały użyte jako streszczenie informacji, ale jako ich uzupełnienie a nawet - rozszerzenie. Zasady partnerstwa i przejrzystości przy budowaniu strategii rozwoju powinny przekładać się m.in. na klarowność i komunikatywność przekazu, udostępnianie informacji w prosty sposób (Sadura, Szranowicz-Kusz 2011). Sądząc po skromnym upowszechnieniu grafiki

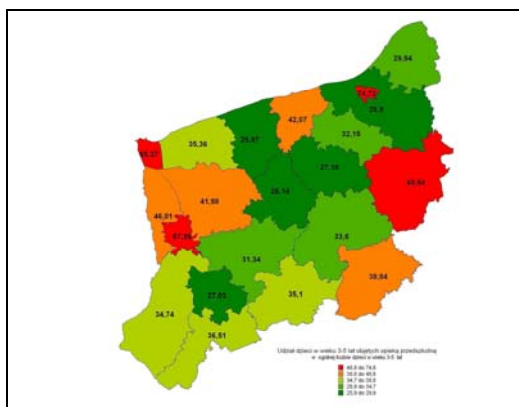
² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności, Art. 11 Partnerstwo oraz Dz.U. 2006 Nr 227 poz. 1658, USTAWA z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju; Rozdz. 1 Art. 6.

oraz braku związku między wielkością opracowania a liczbą ilustracji, przekaz graficzny informacji w strategiach rozwoju województw nie jest dotychczas stosowany jako narzędzie zwęższej komunikacji. Celem artykułu jest prezentacja trzech różnych metod zapisu graficznego informacji na diagramach mapowych na przykładzie strategii województw.

2. PRZEKAZ GRAFICZNY W STRATEGIACH ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

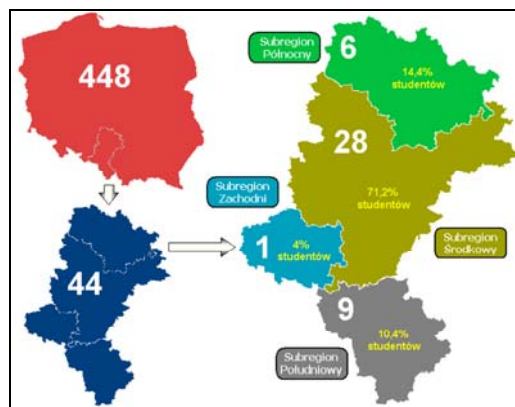
Do dyspozycji zespołów redakcyjnych jest szeroka gama form graficznych – od wykresów statystycznych i ich mapowe odwzorowania, poprzez diagramy mapowe i mapy, po rysunki i fotografie. Analiza dokumentów strategii rozwoju województw, powiatów i gmin³ dowodzi, że przekaz graficzny jest niedocenianą formą komunikacji w planowaniu rozwoju. Nawet w zakresie zapewnienia ładu przestrzennego (zadania własnego Jednostek Samorządu Terytorialnego każdego szczebla), rzeczona przestrzeń opisywana jest za pomocą słów. Jedyne 6 % przebadanych powiatów umieściło mapkę powiatu z podziałem administracyjnym, a żaden nie zdecydował się na zilustrowanie swoich zamierzeń. Gminy wykazują zróżnicowane podejście do tematu i 19% z nich umieściło elementy graficzne w uchwalonych strategiach. Na tym tle strategie województw, z których 60% zawiera ilustracje, mogą być postrzegane jako zwiastun zmian w podejściu do tematu komunikacji w planach rozwoju.

Stosowane środki przekazu graficznego to przede wszystkim wykresy (średnio 25 na opracowanie, które zawiera ilustracje) oraz diagramy mapowe (średnio 12). Nieliczne województwa zdecydowały się na umieszczanie fotografii stosowanych raczej jako ulepszenia wersji dokumentów udostępnianych szerokiej publiczności. Rysunki w strategiach wojewódzkich praktycznie nie występują.

Ryc. 2. Przedstawienie danych statystycznych umożliwiające zlokalizowanie danych. Źródło: Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego, projekt z roku 2010, str. 23

Fig. 2. Graphic expression of statistical data showing its location. Source: Development Strategy for West-pommerian Voivodship, draft 2010; p. 23

Ryc. 3. Przedstawienie danych statystycznych w sposób ukazujący ich kontekst przestrzenny. Źródło: Strategia województwa śląskiego do roku 2020; str. 160

Fig. 3. Graphic expression of statistical data enabling their spatial interpretation. Source: Strategy 2020 for Silesian Voivodship; p. 160

Po przeanalizowaniu zawartych w dokumentach treści sześciu elementów składowych strategii⁴ - diagnoza, prognoza, cele, wskaźniki, kierunki interwencji, systemy realizacji - można śmiało sformułować tezę, że komunikacja graficzna stosowana jest przede wszystkim na etapie diagnozy sytuacji (95% diagramów mapowych i 100% wykresów). Wszystkie samorządy wojewódzkie, które użyły przekazu graficznego zastosowały tę

³ Badania *Jakość przestrzeni w planowaniu rozwoju*: analizy strategii 16 województw, 91 powiatów i 150 gmin.

⁴ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju; Rozdz. 2 Art. 13

formę komunikacji dla zobrazowania stanu istniejącego. Cztery województwa (45% ilustrujących dokumenty strategii) zdecydowało się na pokazanie celów i kierunków rozwoju w formie diagramów mapowych. W przypadku województwa pomorskiego ów diagram był cytatem z Planu Zagospodarowania Województwa, w trzech pozostałych były to oryginalne opracowania autorskie. W jednym przypadku mapy użyto dla umiejscowienia kluczowych inwestycji szczebla wojewódzkiego. Materiał ilustracyjny stosowany jest jako instrument diagnostyczny, w dużo mniejszym stopniu jako narzędzie wspomagające zarządzanie.

3. TECHNIKA ZAPISU INFORMACJI STRATEGICZNYCH

Przy ilustrowaniu strategii stosowane są różne techniki opisu relacji funkcjonalno - przestrzennych. Każda z technik może być zastosowana do opisu dowolnego elementu planu rozwoju: diagnozy stanu istniejącego, prognozy, celów, kierunków rozwoju czy programowania inwestycji. Techniki te: statyczna, dynamiczna i kompozycyjna, różnią się w sferze strategicznej oraz graficznej.

Tab. 1. Porównanie metod zapisu graficznego w planowaniu rozwoju. Źródło: A. Zimnicka
Table 1. The comparison of methods of graphic expression in planning. Source: A. Zimnicka

	statyczny / static	dynamiczny / dynamic	kompozycyjny / compositional
Elementy strategii – rola przekazu graficznego / Components of a strategy – role of graphic expression			
Opis stanu istniejącego / Inventory	Przedstawienie parametrów przestrzennych / expression of physical parameters	Opis procesów / description of processes	Opis hierarchii / presenting hierarchy
Identyfikacja problemów i opcji / Issues & options	Umiejscowienie / location	Porównanie / comparison	Kategoryzacja / categorisation
Cele strategiczne / strategic objectives	Opis stanu docelowego / description of an end state	Określenie koniecznych interwencji / identification of required interventions	Opis relacji przestrzennych i funkcjonalnych / description of spatial and functional relationships
Wskaźniki / indicators	Opis stanu docelowego / description of an end state	wartości docelowe procesów / processes expressed as value in space	Parametry przestrzenne / spatial parameters
Kierunki interwencji / directions for development	Opis stanu docelowego / description of an end state	Lokalizacja i opis planowanych interwencji / location and description of planned interventions	Hierarchia i priorytety dla planowanych interwencji / hierarchy and priorities for interventions
Systemy realizacji, programowanie / Implementation, programming	Komunikacja założeń / statement	lokalizacja interwencji / interventions	Relacje przestrzenne i funkcjonalne / spatial and functional relationships
Struktura graficzna – formy przekazu graficznego / graphic structure – forms of graphic expression			
Rodzaje stosowanych ilustracji	Fotografia, rysunek, mapa, diagram mapowy, wykres	Diagram mapowy	Diagram mapowy
Poziom abstrakcyjności	Szczegółowa lokalizacja / Site specific	Uproszczenia / schematised	diagram / schematic
Złożoność	kategorie / categories	procesy i interwencje / processes and interventions	elementy / elements
Konwencja grafiki	Opisowa / descriptive	Ekspresyjna / expressive	Symboliczna / symbolic

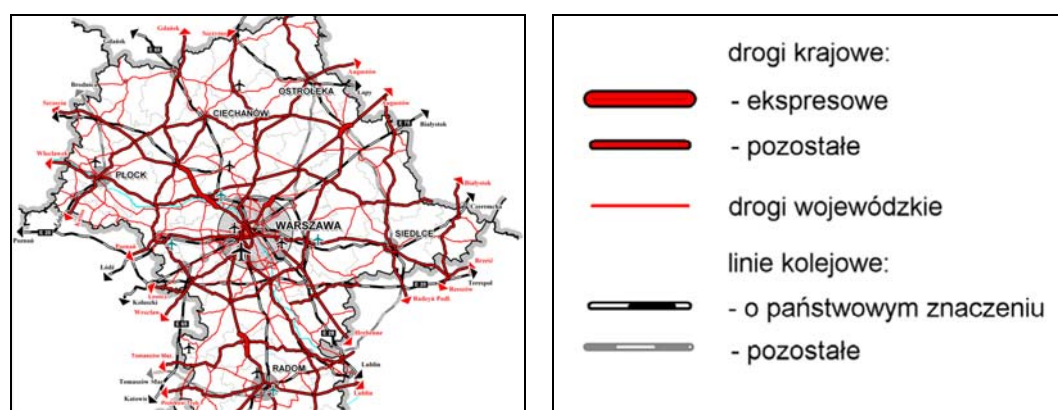
Każda z przedstawionych technik zapisu graficznego wspomaga procesy decyzyjne w planowaniu rozwoju. Poprzez umiejscowienie w przestrzeni nie tylko elementów zagospodarowania ale i zjawisk społeczno-ekonomicznych łatwiej jest holistycznie diagnozować, obierać priorytety, przedstawiać kierunki rozwoju, koncentrować i koordynować działania inwestycyjne.

4. PRZEKAZ GRAFICZNY INFORMACJI W STRATEGIACH WOJEWÓDZKICH

Analizie poddano wszystkie obowiązujące obecnie w Polsce strategie województw. 90% diagramów mapowych w nich zamieszczonych zapisane zostało metodą statyczną. Umiejscowienie obiektów i problemów w przestrzeni oraz filtrowanie informacji to fundamenty na podstawie których mogą być podejmowane decyzje.

Statyczny zapis informacji jest najbardziej popularny, co nie znaczy, że powszechnie stosowany w strategiach rozwoju. Nawiązuje on w największym stopniu do klasycznego planowania przestrzennego i ilustracji przeznaczenia terenów. Daje on do dyspozycji strategów możliwość obiektywizacji analiz oraz klarownego i deklaratywnego przedstawienia celów i kierunków rozwoju. Jest to jednocześnie największy polityczny atut jak i ryzyko tej formy zapisu.

Poniższy przykład z województwa mazowieckiego (Ryc. 4) pokazuje zastosowanie zapisu statycznego dla potrzeb diagnozowania stanu istniejącego przez pryzmat analizy ilościowej sieci transportowej w regionie. Pierwsze wnioski na podstawie zapisu graficznego, to: słaby rozwój i nieciągłość sieci dróg ekspresowych, zrównoważona struktura dróg krajowych, izolacja Płocka w sieci kolejowej. Wnioski te wyprowadzone zostały na podstawie wyizolowanej warstwy tematycznej i stanowią obiektywne podstawy do formułowania celów, ale jednocześnie są dopiero wstępem do dyskusji na temat priorytetów i formułowania programów.

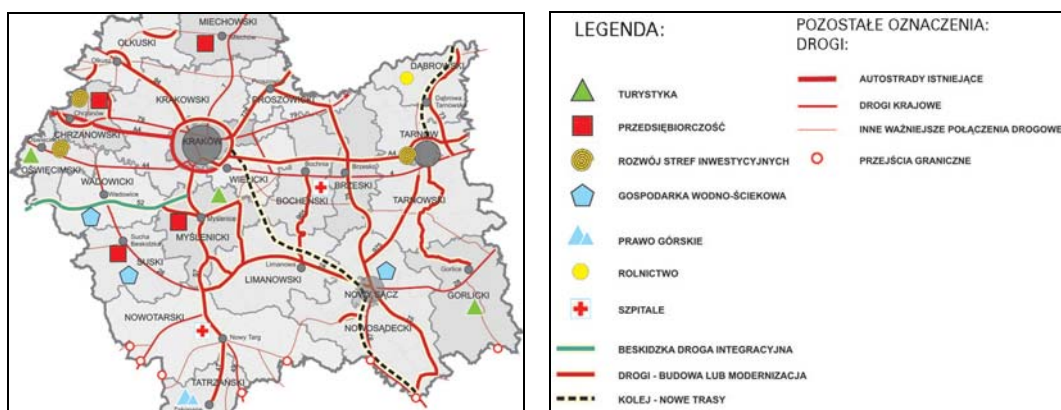
Ryc. 4. Statyczny przekaz informacji. Mapa przedstawiająca układ komunikacyjny w roku 2004. Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020, aktualizacja z roku 2006, str. 140

Fig. 4. Static form of graphic expression. The map showing the existing transportation system in 2004. Source: Development Strategy 2020 for Mazowiecki Voivodship, update from year 2006; p. 140

Przykład z województwa małopolskiego (Ryc. 5) pokazuje możliwość zastosowania zapisu statycznego jako narzędzia dla określenia priorytetów i kierunków działania. Na zamieszczonej mapie pokazano nie tylko zidentyfikowane potrzeby inwestycji infrastrukturalnych, ale i zlokalizowano potrzeby w obszarach społecznym, ekonomicznym, a także legislacyjnym. Pierwsze wnioski, to: konieczność kompleksowego wsparcia rozwoju gospodarczego w zachodniej części województwa, inwestycje infrastrukturalne związane z dostępem do terenów na południu województwa, oraz usprawnienie tranzytu drogowego.

go w największych ośrodkach miejskich. Zróżnicowanie potrzeb powinno przekładać się na zróżnicowanie programów operacyjnych w strategii.

W sferze graficznej diagramy przygotowywane przy użyciu metody statycznej operują szeroką gamą oznaczeń – od plamy i linii po symbole. Elementy umieszczane są z precyzją geograficzną. W warstwie kolorystycznej widać przywiązanie, choć nie pryncypialne, do klasycznego, zaczerpniętego z planowania przestrzennego, przypisania kolorów wybranym funkcjom⁵.

Ryc. 5. Statyczny zapis informacji. Mapa przedstawiająca wynik konsultacji strategii województwa z powiatami. Źródło: Strategia rozwoju województwa małopolskiego 2007-2013, str. 21

Fig. 5. Static form of graphic expression. The map showing the results of consultations with borough authorities. Source: Development Strategy 2007-2013 for Małopolskie Voivodship; p. 21

Szersze możliwości w zakresie wsparcie procesów wyboru priorytetów, celów strategicznych oraz programowania daje metoda zapisu dynamicznego. Polega na pokazaniu zarówno aspektu lokalizacji jak i parametry operacyjne. Charakteryzuje go częsta umowność odwzorowania wielkości geograficznych oraz użycie symboli graficznych powiązanych z parametrami funkcjonalnymi. Metoda ta daje szerokie możliwości porównawcze a przez to pozwala na kształtowanie polityki poprzez ukazanie kontekstu danych oraz procesów. Główne ryzyko związane jest z doбором skali i kontekstu porównawczego.

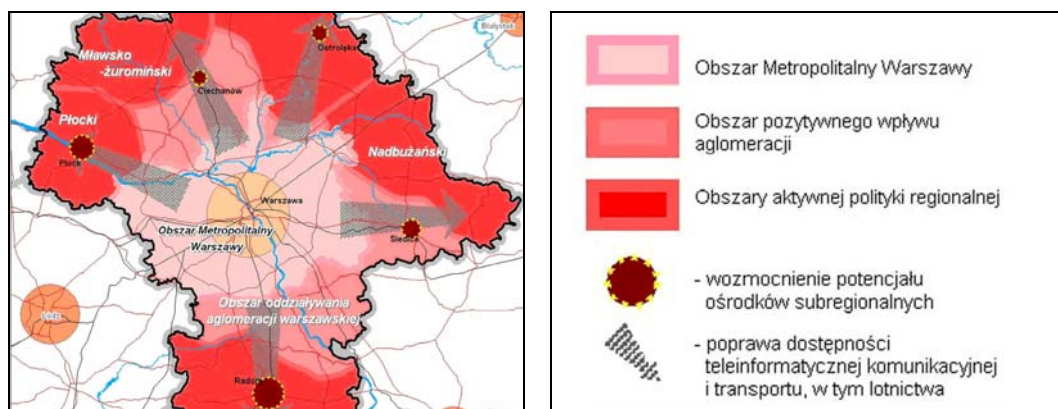
Ryc. 6. Dynamiczny zapis informacji. Mapa przedstawiająca analizę dostępności województwa warmińsko-mazurskiego w kontekście europejskim. Źródło: Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do 2020, Olsztyn 2005; str. 15

Fig. 6. Dynamic form of graphic expression. The map showing accessibility of the voivodship in the European context. Source: Development Strategy 2020 for Warmińsko-Mazurskie Voivodship, Olsztyn 2005; p. 15

⁵ Dziennik Ustaw z 2003 r. nr 164 poz. 1587, Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Zamieszczona w strategii województwa mazursko-warmińskiego mapa dostępności transportowej (Ryc. 6) daje podstawę do postawienia rozwoju infrastruktury transportowej na najwyższym miejscu w hierarchii priorytetów. Kontekst europejski daje mocną podstawę do podjęcia działań, a także wskazuje na źródła finansowania. W przypadku mapy dostępności parametry geograficzne zostały przedstawione z dokładnością odpowiednią do skali, jednak sama informacja nie dotyczy wielkości fizycznych a funkcjonowania obszaru. Do pełnego zrozumienia mapy potrzeba szczegółowej analizy parametrów. Ilustracja funkcjonuje jako streszczenie wniosków wynikających z tej analizy.

Dynamiczny zapis graficzny informacji i zamierzeń strategicznych na poziomie strategii wojewódzkich jest najpopularniejszy przy opisie stanu istniejącego, jako instrument umożliwiający ocenę problemów. Dzięki tej metodzie możliwe jest nie tylko przypisanie lokalizacji danych, ale i porównanie ich w szerszym kontekście przestrzennym. Kierunki rozwoju opisane są za pomocą planowanych działań, wyznaczania terenów interwencji o wspólnym charakterze, jak widać na poniższym przykładzie ze województwa mazowieckiego (Ryc. 7).

Ryc. 7. Dynamiczny zapis informacji. Mapa przedstawiająca kierunki rozwoju województwa mazowieckiego. Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2020, Warszawa 2006; str. 147

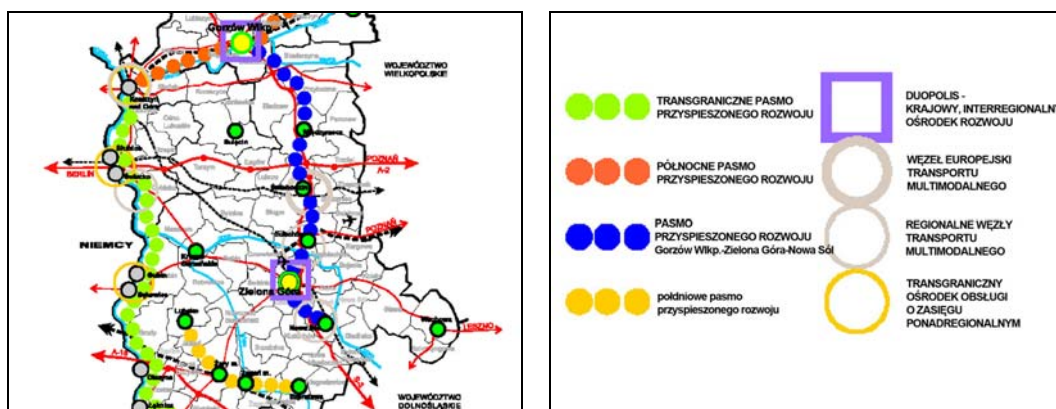
Fig. 7. Dynamic form of graphic expression. The map showing directions of development. Source: Development Strategy 2020 for Mazowieckie Voivodeship; p. 147

W sferze graficznej diagramy przygotowywane przy użyciu metody dynamicznej operują głównie plamą oraz symbolami związanymi z procesem i obszarem. Elementy umieszczone są w przybliżonym kontekście przestrzennym. Kolory przypisane są do cech operacyjnych i ich dobór jest podyktowany przez walory komunikacyjne, w oderwaniu od praktyki planowania przestrzennego.

Podobny język graficzny stosowany jest w przypadku metody kompozycyjnej. Jest ona nakierowana na pokazanie hierarchii działań i przestrzeni. Dlatego najlepiej sprawdza się na etapie diagnozy i określania kierunków rozwoju. W sposób ekspresyjny pokazuje realizację priorytetów strategii przez co testuje czy programy operacyjne są z nimi zgodne. Zapis kompozycji przestrzennej jest przekazem o charakterze abstrakcyjnym i dzięki temu takie mapy są dobrym materiałem do dyskusji w trakcie konsultacji. W sposób sugestywny ilustrują wybrane elementy planu przy jednoczesnym pozostawieniu pola do interpretacji i negocjacji. Główne ryzyko stosowania tej metody związane jest z percepcją przestrzenną priorytetów i hierarchii.

Poniższy przykład strategii województwa lubuskiego (Ryc. 8) pokazuje zastosowanie metody kompozycyjnej do ilustrowania kierunków rozwoju. Planuje się koncentrację rozwoju wzdłuż granic województwa, głównymi czynnikami wzrostu są – korytarz transportowy północ-południe, dwa główne i równorzędne ośrodki miejskie wzmocniają liniowy

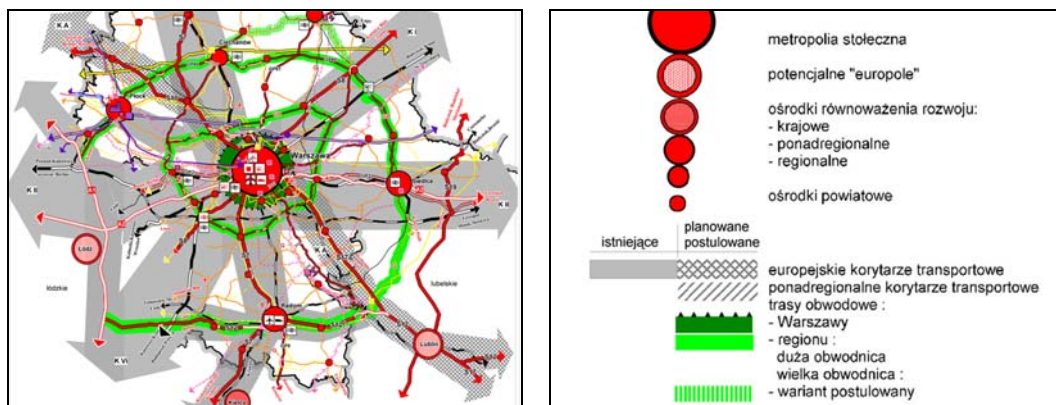
charakter rozwoju regionalnego. Centralne obszary województwa pozostają poza zasięgiem intensywnych działań rozwojowych. Może to być odczytane jako marginalizacja tych terenów albo ochrona ich zasobów przestrzennych. Diagram zamieszczony w strategii tego nie wyjaśnia.

Ryc. 8. Kompozycyjny zapis informacji. Mapa kierunków rozwoju województwa lubuskiego. Źródło: Strategia rozwoju województwa lubuskiego do 2020, Zielona Góra 2005; str. 117

Fig. 8. Graphic expression of a spatial composition. The map showing directions of development. Source: Development Strategy 2020 for Lubuskie Voivodship; p. 117

W strategii województwa mazowieckiego (Ryc. 9) metoda kompozycyjna została użyta dla określenia lokalizacji kluczowych inwestycji transportowych. Diagram mapowy ilustruje strukturę, hierarchię i wzajemne relacje funkcjonalno-przestrzennych poszczególnych elementów sieci transportowej na tle sieci osadniczej. Takie przedstawienie uwypukla naturę związków i współzależności między proponowanymi elementami infrastruktury i sieci miast, komunikuje obrane priorytety.

Ryc. 9. Dynamiczny zapis informacji. Mapa przedstawiająca kierunki rozwoju sieci transportowej województwa mazowieckiego. Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2020, Warszawa 2006; str. 142

Fig. 9. Dynamic form of graphic expression. The map showing directions for transport development. Source: Development Strategy 2020 for Mazowieckie Voivodship; p. 142

W sferze graficznej diagramy przygotowywane przy użyciu metody kompozycyjnej operują głównie symbolami wyrażającymi hierarchię i priorytety. Elementy umieszczane są w umownym kontekście przestrzennym. Użycie symboli jest kreatywne a stosowanie ikon – oszczędne. Dobór koloru jest swobodny i związany z przekazem, nie jest skodyfikowany.

4. WALORY PRZEKAZU GRAFICZNEGO INFORMACJI W PLANACH ROZWOJU

Umieszczanie załączników graficznych ani sporządzanie map w opracowaniach strategicznych jest dobrowolne. Ilustracje takie jak rysunki czy fotografie w strategiach wojewódzkich służą głównie upiększeniu dokumentów, czynią je atrakcyjniejszymi wizualnie. Wykresy do głównie instrument ułatwiający wyciąganie wniosków z danych statystycznych. Ponieważ pozostają bez związku z przestrzenią, nie uwzględniają zróżnicowania wewnętrznego województw a przez to ich wartość dla planowania rozwoju jest ograniczona. Diagramy mapowe w strategiach nie mają znaczenia prawnego, ale służą lepszej komunikacji z odbiorcami. Sprzyja to transparentności planowania oraz efektywnemu programowaniu rozwoju.

Dzięki zapisowi graficznemu łatwiej jest testować zgodność planów z zasadami polityki regionalnej: programowania, partnerstwa, kompatybilności i spójności. Uwzględnianie i obrazowanie aspektów przestrzennych kierunków działania nie jest w Polsce normą. Najczęściej zadanie to jest cedowane na statutowe dokumenty z zakresu planowania przestrzennego takie jak Plany Zagospodarowania Województwa czy Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego na poziomie gminy. Umowność przekazu graficznego w strategiach pozwala na wyrwanie się ze stereotypów narzuconych przez kolejne aktualizacje planów zagospodarowania oraz na efektywniejsze kształtowanie wielowymiarowego ładu przestrzennego.

Różnorodność metod zapisu graficznego pozwala dostosować przekaz informacji do potrzeb budowania i komunikowania strategii rozwoju. Każda metoda wiąże się z określonym ryzykiem politycznym, ale też różnorodność narzędzi pozwala świadomym profesjonalistom na jego minimalizowanie. Główne zalety mapowania strategii związane są z uwzględnieniem aspektów przestrzennych i należą do nich: wielodyscyplinarność analiz, szybka diagnostyka, testowanie opcji, ułatwienie dialogu i partnerstwa, szybka weryfikacja programów operacyjnych. Niewątpliwie ilustracje podnoszą walory komunikacyjne dokumentów strategii i ułatwiają procesy konsultacyjne. Można się spodziewać, że kolejne ich edycje będą w szerszym zakresie korzystały z zalet przekazu graficznego ilustracji.

Dla poprawy efektywności wykorzystania narzędzi graficznych w planowaniu rozwoju konieczne jest lepsze rozpoznanie wpływu jaki mają na procesy decyzyjne oraz ryzyka z tym związane. Ważnym czynnikiem jest wielodyscyplinarność przekazu graficznego w planowaniu poza statutowym. Dialog między grupami planistów społeczno-ekonomicznych, planistów przestrzennych i urbanistów oraz polityków jest konieczny dla prawidłowego zdiagnozowania i usystematyzowania przekazu graficznego informacji w planowaniu. Zmiany w teorii i pojmowaniu planowania rozwoju zachodzące w Europie powinny rozciągać się również na zastosowanie komunikacji wizualnej w planach (Dühr, 2007). Podobnie procesy integracyjne w planowaniu rozwoju w Polsce powinny uwzględniać rozszerzenie narzędzi planistycznych o przekaz graficzny.

GRAPHIC COMMUNICATION IN VOIVODSHIP DEVELOPMENT STRATEGIES

1. GRAPHICS IN VOIVODSHIP DEVELOPMENT STRATEGIES

EU regional policies introduced an obligatory partnership component to development planning in Poland. Out of three tiers of local government, two of a broader territorial characteristics: voivodships and powiats, require to be consulted by various authorities, institutions and non-governmental bodies, including charitable organisations. At the local level (gmina) there is a requirement of community involvement in planning. The need for

cooperation with participants of a different background and knowledge combined with complexity of planning issues, implies clarity of thesis and concise information. Graphics - charts, map based diagrams and maps, drawings and photos - seem to be the method well suited for that purpose. Cartographic communication can be used as an instrument of power (Forester, 1989) due to its three main roles: supporting decision making processes, filtering data layers and influencing people's perception. Potentially graphics should be a technique widely used not only by planners, but also by politicians and authorities. The objective of this article is to present three methods of graphic expression and their application in planning, based on the examples of voivodship strategies in Poland.

Analysis of all strategies for voivodships in Poland prove that these documents become more sizeable over time (see Fig.1) and contain more graphics. In terms of form, on average there are twice as much charts as map based diagrams and maps in illustrated strategies (25 and 12 respectively). Very few voivodship authorities decided to use photographs, none – drawings. In general, photos and drawings are considered as a marketing tool, not instruments in territorial planning and management. Relations between the size of documents and number of illustrations, demonstrate that graphics have been supporting the text, not providing a concise form of information.

Considering six components of the strategy (OJ 227): diagnosis, prognosis, objectives, directions for interventions, systems for implementation, voivodship strategies mainly use illustrations for the diagnostics (95%). Much less often graphics is used to articulate directions for development or programmes. Communication advantages of graphic expression are neglected and the main focus remains on analytical support.

2. METHODS OF GRAPHIC EXPRESSION

There were three different techniques applied when illustrating voivodship strategies: static, dynamic and compositional (Tab. 1). They differ in terms of their role in planning and visual language, but all of them can be equally used for all components of a strategy.

The most popular method in the existing set of voivodship strategies is a static one. It is based on an accurate geographic positioning and description of physical parameters of the plan. The visual language of static diagrams consists of hatch, lines and realistic icons. The colour coding of spatial planning (OJ 164) is used very often. Main risks related to the application of this method refer to its descriptiveness and accuracy, which may be misread as a statutory requirement or a political declaration.

Examples from mazowieckie (Fig. 4) and malopolskie (Fig. 5) voivodships explain practical aspects of static method application. First example proves that through illustration an identification of key issues is simpler and quicker. Second example which shows spatial distribution of issues identified by powiat authorities supports setting priorities for various sub-regions.

A dynamic method appears in voivodship strategies mainly in diagnostic sections. It relates to processes and operational indicators of areas. Geographic accuracy is used at the background, but it is not a priority. The visual language is schematised, selection of graphic elements driven by categorised consistency and grading. Colour coding used innovatively, however spatial planning colour coding often used to show descriptive elements in the background. The main risk is related to contextual references, which may be misleading and used for manipulation.

Examples from warminsko-mazurskie (Fig. 6) and mazowieckie (Fig. 7) demonstrate the application of dynamic method for diagnostic and planning purposes. First example sets the European context for transport accessibility in the voivodship. The message was simplified through the map and informs setting priority for further development. The second

drawing indicates principles for regional development differentiating the programs for various elements (major cities) and parts (sub-regions) of the voivodship.

A compositional method has been applied in existing voivodship strategies as a technique to describe directions of travel. It is based on an abstract expression of elements and space. Therefore, in terms of geographic positioning, boundaries are blurred and symbols are used. The visual language is symbolic and relates to the hierarchy and relationships between them. This method allows for the most innovative and inventive graphic approach. The main risk is related with the selectiveness of the content which may become controversial.

To present compositional method examples from lubuskie (Fig. 8) and Mazowieckie (Fig. 9) were used. First one shows directions for development by defining key structural elements and setting hierarchy between them. Second example explains principles for programming development of transport infrastructure in the region.

Testing the three recognised methods of graphic illustrations in development planning proved that they are applicable to various components of strategies and support decision making processes.

3. APPLICATION OF GRAPHICS IN NON-STATUTORY DEVELOPMENT PLANNING

Non statutory planning is guided by regional policies, which do not pose a legal requirement of applying visual communication in documents. An application of graphic elements is voluntary and based on individual decisions of plan makers. Nevertheless, voivodship authorities in Poland more often support illustrating their strategies. Graphics is used as a support in diagnostics, decision making and communication; charts and cartographic expression are the most commonly used. Benefits of employing cartography to development strategies originate from an idea of integrating all components and layers of planning. These benefits include: multidisciplinary analysis, brief diagnostics, testing options, enabling dialogue between partners, quick verification of programmes.

It is essential to explore more the impact of graphic expression on decision making processes and associated risks in order to improve effectiveness of its application in development planning. In order to diagnose accurately the impact of graphic expression on decision making processes in multidisciplinary and integrated development planning, there is a need for dialogue between planners, spatial planners and policy makers. The change in planning theory and practice in Europe needs to be expanded to include the visual communication media in planning (Dühr, 2007). Similarly, integration processes in planning in Poland should incorporate a wider application of graphics.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Dühr S., *The Visual Language of Spatial Planning*, Londyn 2007, Routledge
- [2] Dz.U. 1998 Nr 91 poz. 576; Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa
- [3] Dz. U. 2006 Nr 227, poz. 1658, z późniejszymi zmianami; Ustawa z dn. 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- [4] Forester J., *Planning in the face of Power*, Berkely, Los Angeles, Londyn 1989, University of California Press
- [5] Rozporządzenie Rady Wspólnoty Europejskiej nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 ustanawiające przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie WE nr 1260/1999
- [6] Sadura P., Szranowicz – Kusz M.; *Partnerstwo społeczne w Regionalnych Programach Operacyjnych*; Centrum im. Adama Smitha, Warszawa 2011
- [7] *Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020*, Wrocław 2005
- [8] *Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2020*, Toruń 2007

- [9] Strategia rozwoju województwa Lubelskiego 2020, Lublin 2006
- [10] Strategia rozwoju województwa lubuskiego do 2020, Zielona Góra 2005
- [11] Strategia rozwoju województwa łódzkiego, Łódź 2000
- [12] Strategia rozwoju województwa małopolskiego do 2013, Kraków 2007
- [13] Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2020, Warszawa 2006
- [14] Strategia rozwoju województwa opolskiego do 2015, Opole 2000
- [15] Strategia rozwoju województwa podkarpackiego do 2020, Rzeszów 2007
- [16] Strategia rozwoju województwa podlaskiego do 2010, Białystok 2003
- [17] Strategia rozwoju województwa pomorskiego do 2020, Gdańsk 2005
- [18] Strategia rozwoju województwa śląskiego do roku 2020
- [19] Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do 2020, Kielce 2006
- [20] Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do 2020, Olsztyn 2005
- [21] Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020, Poznań 2020
- [22] Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego, projekt z roku 2010
- [23] WWW.strategie.zut.edu.pl

O AUTORZE

Adiunkt w Zakładzie Urbanistyki, Planowania Regionalnego i Zarządzania w Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technicznym. Naukowiec, urbanista, menadżer zajmująca się miastami i przestrzenią od poziomu teorii, przez planowanie po zarządzanie.

AUTHOR'S NOTE

Assistant profesor in The Division for Urban Design, Regional Planning and Management of West Pomerian University of Technology. Scientist, spatial planner and placemaker dealing with space from theory and planning to management.